

BRZEMIENNY (177) *ai*

brzemienny (175), **brzemionny** (2) *Calep*.

-mien- (175), -mięń- (2) *MurzNT, GórnTroas*.

Oba e jasne; tekst nie oznacza ó.

sg m D brzemiennému (1). ◇ *f N* brzemiennå (59). ◇ *G* brzemiennėj (17); -ěj (1), -(e)j (16). ◇ *D* brzemienn(e)j (7). ◇ *A* brzemiennå (18). ◇ *I* brzemiennå (28) [*w tym*: -ąm (3)]. ◇ *L* brzemiennej (3). ◇ *pl N subst* brzemienn(e) (12). ◇ *G* brzemiennych (9). ◇ *D* brzemiennym (11), brzemiennem (5); -ym : -em *FalZioł* (1 : 5). ◇ *A subst* brzemienné (6); -é (2), -(e) (4). ◇ *L* brzemiennych (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

O kobiecie: Ciężarna, będąca w ciąży, nosząca w sobie płód; gravida, gravis, praegnans Cn; infantaria Calep (176) : OpecŻyw 13, 13v [2 r.], 184v; PatKaz II 86; BielŻyw 67; March² D4v; LibLeg 8/132v; MurzNT Luc 2/5; Leop Eccli 42/10; rzekłå Sárái do Abrámå/ [...] iam tobie dáłå służebnicę fwą w thowårzyftwo: Ale onå widząc fię być brzemiennå/ wzgårdziłå mię fámå v fiebie. BibRadz Gen 16/5, Matth 1/23, Luc 2/5; BielKron 20, 60v, 98v, 102v, 112v (13); Partum ferre dicitur foemina, Dziećmi chodźić/ Brzemiennå być. Mącz 121d, 509d; SienLek 110; GórnDworz R7; RejPos 17v, 33v; BudBib Os 9/14; BudNT Ff8v, GG3 [2 r.]; CzechRozm 127, 131v [2 r.], 133v, 161; SkarŻyw 243 [4 r.]; PudlFr 44 [2 r.]; GórnTroas 10; Iåko ná przykåłd ono/ Będźie miåłå w żywoćie/ miåfto Będźie brzemiennå/ ieft Graecífmus WujNT 20 przedm, 6 przedm, Matth 1/18, 23, Luc 2/5, Apoc 12/2; SkarKaz 483b; Ieffi cię mąż odumårł po śmierći brzemiennå: Chcefz vrodźić dźiedzicå/ chcefz być pånå wiennå/ Wdowo/ zåråz opowiedz brzemię Vrzędowi KlonWor 63; PudlDydo B3v.

brzemienna z kogo (3): *LibMal 1554/187*; Oćiec tu iey przychodzil/ powiådåiåc ifz brzemiennå z ciebie ieft/ y nas wfzytkich o cię famego zånbił. *SkarŻyw 184; WujNT Rom 9/10*.

brzemienna kim (3): A gdy wefłå wdom Zachariåfłow/ pozdrowiła pokornie cijotkę fwą Elzbietyę/ téż brzemiennå fwięty^m Ianem *OpecŻyw 10v; BielKron 14; CzechRozm 141*.

brzemienna czym (2): *OpecŻyw 9v*; Tá wfzytek płód ieft którym brzemiennå chodźilå Hecubå/ å ná żål fwoy dźieći nåródźilå. *GórnTroas 63*.

brzemienna z kim (2): y zoftåłå thåfch tho hadka zglyneczkym Brzemyenna. *LibMal 1545/96v, 1548/138v*.

Zwroty: »brzemiennå chodźić« [szyk zmienny] (4): *PatKaz II 76*; A niewiåtkå iego/ żonå Fineefowå/ chodźilå brzemienna *Leop 1.Reg 4/19; CzechRozm 141; GórnTroas 63*.

»(u)czynić brzemiennå« [szyk zmienny] (3): Brzemiennåm vczynić. *Facere grauidam. Calag 429a; SkarŻyw 183; Grauido, – Brzemionnåm czinię Calep 465a*.

»(z)ostać brzemiennå« [szyk zmienny] (5): Ifch zoftawfchi Brzemyenna Zyanka kucharza pana Nowowyeykyego vrodzila chlopcza przed szwyathem Bozego Narodzenia *LibMal 1554/187, 1545/96v, 1548/138v*; Brzemiennåm zoftåć. *Concipere ex quo. Calag 429a; WuiNT Rom 9/10*.

Wyrażenia: »brzemienna biåłogłowa, niewiåsta, pani; biåłogłowa, niewiåsta, pani brzemienna« (33 : 29): *BierRaj 19v*; przeto niema być påniam dawano brzemiennem to picie, bo by muftåłå przed cżåfem mieć porodzenie *FalZioł I 24d*; Też brzemienny niewieftie niemałz pułzcżåć krwie/ å nawięczy pirwłzego/ wtorego/ y trzeciego księżycza *FalZioł V 57, I 107a, III 7c, IV 54c [2 r.], V*

18a (34); *GlabGad* H, G3v, P3v; *GroicPorz* ii, mm2v; *KrowObr* 68v; Iáko niewieźz która ieźt drogá duchá/ álbo iáko fie fkládáią koźci w żywocie brzemienny niewiáfty/ ták teź niewieźz śpraw Boźych. *BielKron* 82, 20v, 44v, 463v; *Gravida mulier Dziecni* chodźy/ Brzemienna niewiáftá. *Mqcz* 149c, 55a, 205a, 257c; *SienLek* 74, Sv; *RejPos* 70v; *BudBib* 4.Esdr 16/39; Prorok vkázował białá głowę brzemienná/ á nie tę ktoraby dopiero poczázć miáła *CzechRozm* 134v, 131v, 132v, 135, 141; *Calep* 531b; *LatHar* 633; *WujNT* *Mar* 13/17, 1.Thess 5/3.

»brzemienna z Ducha Świętego« (3): Elźbietá poczázłfy Iáná/ od pány Máriaey z duchá/ fwiętego brzemienny náviedzona/ vrodziła fyná Záchariałfowi *Leop Luc* 1 arg; *BibRadz* *Matth* 1/18; *CzechRozm* 161.

Zestawienie: »bogini brzemiennych niewiast« = *Diana*: przeto [*Diana*] rzeczóná była bogini brzemiennych niewiaft. *BielKron* 20v.

a. *W funkcji rzeczownika* (38) : A ieťli fie brzemienna barzo bogi iż ieťt chuda á wyfchła, Tedy ma rzeczy poźywać odwilźaiączych y tuczączych. *FalZioł* V 31v, I 46d, V 29v, [30] [2 r.], [30]v [5 r.], 31 [2 r.] (23); *GlabGad* D7 [2 r.]; Idź á śpythay brzemienny [*Vade et interroga praegnantem*]/ gdy fie iuź wypełni dziewięć księżycow/ moźeli żywot ielłcze iey zátzymáć w łobie płod? *Leop* 4.Esdr 4/40; *BibRadz* *Luc* 21/23; *SienLek* 27v, 59v; *RejPos* 258v; *BudBib* 4.Esdr 4/39, 40; *SkarŻyw* 528; *LatHar* 745; *WujNT* *Matth* 24/19, *Luc* 21/23; fráfunek chwycił fię nas: y bole iáko ná brzemienná rodzeniem vćiśnioná *PowodPr* 8.

Zestawienie: »bogini brzemiennych«: Egeria. Bogini brzemiennych w pogáńŃwie. *Mqcz* 100d.

Przen: Zawierający (w sobie) brzemię, płód (1) :

Wyrażenie: »brzemienny żywot«: więcey (iako fwięty Ián zlotouŃty powiedá) Iozeff wierzył iey [*Maryi*] fwiátoŃci/ niźli iey brzemieⁿému żywotowi. *OpecŻyw* 13v.

Synonim: ciężki.